

našnji piše in govori, ta je s tujščino tako premešan, da ga ne razume, kdor ne zna ob enem tudi latinski, grški, laški, francozki in angleški, tako, da ga noben prosti človek, če je tudi rojen Nемеc, ne razume, in razumeti ne more, ga bote mar vi razumeli, ubogi Slovenci, ki nemščino le po nekoliko lomite? Kako malo jih je, da jo popolnoma znajo! Kakor jo sploh govorite, to je nemščina, da se Bogu usmili! Pravi Nemci se vam le smejajo, rekši, kakošni so to ljudje, ki še govoriti ne znajo. Ne spakujte se tedaj po tuje, kar ne znate, in sploh nikoli znali ne bote; ampak bodite s celim srcem to, za kar vas je Bog sam ustvaril. „Biti slovenske kervi, bodi Slovencu ponos!“

Tudi ne mislite, da je vse eno, ali vlada pri nas nemški ali slovenski jezik. Nočem tukaj iznovega dokazovati, kar je že tolikrat jasno dokazano, da brez izobraženja narodnega jezika ni narodnega napredka. Opomnim samo to, da bo cela ustava in vsa parlamentarnost narodu brez koristi, ako se ne vpelje v javno (očitno) življenje narodni jezik. Kaj bo na pr. pomagalo narodu javno pretresovanje naših zadev, ako se bo v občinskih in deželnih zborih in pri vseh javnih obravnavah vedno le govoril tuj jezik? Kaj vam bo pomagalo biti poštenim, izkušnim, za prid svoje dežele vnetim, ako ne bote znali nemškega visokega štila, ktereга bodo pri javnih obravnavah govorili? Molčati bote morali, in na take zборе večkrat pošiljati ljudi, ki ne bodo na sebi imeli nobene druge dobre lastnosti, kakor morebiti samo to, da bodo tuj jezik znali. Ti bodo potem govorili za se in za svoj žep, ne pa za vašo korist, in zljajšanje vaših bremen!

Slovenci, ne bodimo tedaj zaspanci sedaj, ko so začele pravice naše obveljavati, da nas ne bodo enkrat naši otroci kleli, da smo po svoji nemarnosti zamudili pravi čas, potegniti se za blagor in čast naše drage domovine. Stori vsaki na svojem mestu, kar koli more; učimo se jezika in podbujajmo, da se ga bodo učili tudi drugi; tirjajmo in vršimo djanski svoje pravice; pazimo skrbno in vsakod, da jih bodo izpolnovali tudi drugi, posebno tisti, ki so za to postavljeni. Podučujmo prosti narod, da se svojih pravic zavé, in da jih bo tirjal. Delajmo in čujmo!

In tako, z božjo pomočjo, smemo upati, da se vremena nam zjasnijo, in da bodo, ako ne nam, saj našim mlajšim, milše zvezde kakor zdaj, sijale!

Slovenski pravnik

je do 7. pôle natisnjen in se bode razpošiljal, kadar bode gotovih 10 pôl. Delce se je po moji očesni boleznii nekoliko zakasnilo; prosim tedaj gg. naročnike še za kratko potrpljenje, ker jaz nisem tega kriv, da je nek znan časnik o razpošiljanju „Pravnika“ črnil in zabavljivo pristavil, da je „ročna knjiga za tiste, ki v slovenskem jeziku uredujejo“.

Že zdaj pa se pri meni po tiskarski ceni dobijo pooblastila (Vollmachten) in zapisi za mrličem (Todfallsaufnahme) posebej po celi in polovični pôli natisnjene in ako se želí, bom tudi druge reči natisniti dal, kar s tem gosp. občinskim županom, pravdosrednikom in notarjem nanznam.

Sicer pa naš „Pravnik“ ne bode zgolj „formularnik“, ampak narodna podučna knjiga v pravnih rečeh, v kateri se sicer nahaja veliko obrazcev, vendar pa tako razloženih in razvrstjenih, da bode tudi za take ljudi, ki niso učeni pravoznanci, ker moramo Slovence odvaditi, svoje težko zaslužene dnarje v vsaki še tako mali reči nositi k notarju ali pravdosredniku. — Pregledana „menjična postava“ s kratko razlago in vsemi zadevnimi vlogami in odloki je že v natisu gotova in bode menda dobro služila za uk na slovenskih realkah.

Kakor hitro to delce dovršim, ki bode obsegalo 15 do 20 pôl, nameravam izdavatí slovensk pravnišk časopis, ki bi enkrat v mesecu izhajal vsaj na poldrugi pôli in kte-

remu bode cena za celo leto 2 gold. 50 kr., za kmetovavce in učence vseh šol pa le 1 gold. 50 kr. Tako bomo svoj sladki slovenski jezik pripravili za obširniše uredovanje, slovenski rod pa za očitno in ustmeno ravnanje in poroto v državljanskih in kazenskih pravadah.

V Gradcu dne 27. sušca 1862.

Dr. J. R. Razlag.

Višja deželna sodnija ali apelacija za Krajnsko, Koroško, Štajarsko in Primorje — kje je bila nekđaj, kje je zdaj, in kje naj bi bila vprihodnje?

K. — Zedinjena višja sodnija za gori imenovane dežele je bila kot 2. sodniška stopnja pod imenom „c. k. notranjeprimorske apelacije“ do leta 1850 v Celjovcu. Obsegajoča veliko sodno okolico je imela predsednika, podpredsednika in 20 svetovavcov, med kterimi so bili možaki, ki so po svojih pravoznanskih delih sloveli krog in krog; mnogo razsodb te apelacije je veljalo za izgled pravosodja, in po pravici se je stavila ta sodnija med najimenitniše apelacije našega cesarstva.

Po preuredbi sodnij leta 1850 je nehala apelacija celovška in razcepila se je na tri deželne nadsodnije: eno za Krajnsko in Koroško so pustili v Celovcu, drugo za Štajarsko so dali v Gradec, tretjo za Primorje (Tržaško, Istrsko in Goriško) pa v Trstu.

Al leta 1854 so jo sopet drugač naredili: Krajnsko in Koroško so združili s Štajarsko in sedež višje sodnije postavili v Gradec, v Trstu ta je ostala; rekli so, da je take preuredbe treba zlasti zato, da se prihrani stroškov in da pravdne opravila bolj se primerno med sodnike razdeliti dajo, če je sodnija večja in tedaj več sodnikov šteje.

Kteri drugi vzroki so morebiti še bili, da so celovško apelacijo na troje razcepili leta 1850 (ali morebiti zavoljo porotnih sodb ali ker še železnic ni bilo), tega ne vemo, pa tudi tega ne, za kaj leta 1854 niso tudi Primorja pritisnili v Gradec; menda je tržaška nadsodnija ostala za 2. stopnjo pravdnih in kazenskih zadev Avstrijancov v Levanti, menda tudi zavoljo tega, ker je bil v Primorji talijanski jezik za sodnji jezik oklican, in še zavoljo družih političnih ozirov na talijanski narod.

Časi so se od leta 1854 zlo premenili. Železnice so napravljene in olajšujejo pot ljudem in pismom; svet je po njih manjši; — država naša v duarnih stiskah, v kakoršnih še nikoli ni bila; dohodkov po novih davkih množiti ne kaže brez škode za blagor ljudstev in države; treba je tedaj varčno ravnati (šparati) in stroške manjšati, kjer koli je mogoče. In tû se dá že kaj prihraniti, ako se viša deželna sodnija za vse gori imenovane dežele spet združi v eno, kakor je do leta 1850 bilo.

Naj nam nihče ne reče, da taka sodnja okolica je prevelika. Kakošna veličina je nek to, če vse te dežele skupaj merijo le 922 □ milj z 2 milijonoma in 360.000 prebivavci! Poglejte v Prago, pa vidili bote nadsodnijo za celo Česko z 944 □ milijami in 4.706.000 prebivavci, — ali na Dunaj za gornjo in doljno Avstrijo in Salcburško z 708 □ milij. in 2.537.000 stanovniki!

Prihranilo pa bi se po tem zedinjenju veliko: en predsednik in več uradnikov za manipulacijo, — stanovina za kancelije ene sodnije — v Trstu se plačuje na leto 8000 fl. za stanovališče primorske nadsodnije — plača stanovališč 3 svetovavcom in vsem drugim uradnikom. Lep prihranek!

Slovenci, po stanovališču združen narod, imajo pravico zahtevati, da v sodnii druge ali više stopnje sedijo možje, ki so popolnoma zmožni v slovenskem jeziku z besedo in pisanjem uredovati, kar bo vprihodnje treba, da ministrov ukaz ne bo ostal le na papirji.

Če se je leta 1850 napravila viša deželna sodnija v Trstu zato, da se je iz ljubavi do male mrvíce (150.000)